

Силабус
навчальної дисципліни
Педагогіка
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань *A Освіта*

Спеціальність *A4 Середня освіта*

Предметна спеціальність *A4.01 Українська мова і література, англійська мова*

Освітня кваліфікація: бакалавр освіти

Викладачка	Надія ЩЕРБАКОВА
Контактний телефон	+380667921721
E-mail	nadiya030219@ukr.net
Графік консультацій	за попередньою домовленістю (онлайн)

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна та індивідуальна робота	Звітність
6/180	30	30	120	екзамен

Семестр: 1.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: педагогіка, освіта, навчання, зміст освіти, принципи і правила, методи, засоби та форми навчання, моніторинг навчальних досягнень; виховання, принципи методи, засоби та форми виховання, учнівський колектив, класний керівник; система освіти, заклад загальної середньої освіти, методична робота педагогічних працівників.

Мета та предмет курсу: предмет – теоретичні засади організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти; мета – формування педагогічної компетентності здобувачів вищої освіти.

Основні компетентності та результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Програмні компетентності	Результати навчання
<p>ЗК 02. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності</p> <p>ФК 04. Здатність формувати й розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами української мови, української літератури, англійської мови та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення</p> <p>ФК 05. Здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання з української мови та літератури, англійської мови</p> <p>ФК 06. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивування їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них</p> <p>ФК 07. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу</p>	<p>ПР 01. Знає сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, англійської мови, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української та англійської мов, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні</p> <p>ПР 02. Пояснює особливості розвитку української мови та літератури, англійської мови, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПР 05. Застосовує різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, значення для національної та світової культури</p> <p>ПР 06. Використовує гуманістичний потенціал української мови та літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України</p> <p>ПР 07. Володіє особистісно орієнтованим, діяльнісним, компетентнісним та іншими сучасними підходами до навчання української мови й англійської мови та викладання української літератури, застосовує український та міжнародний досвід навчання здобувачів освіти</p> <p>ПР 08. Володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови та літератури, англійської мови; уміє здійснювати педагогічний супровід.</p> <p>ПР 10. Має критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі розв'язання соціальних і професійних завдань, знає мовнолітературний контекст та реалізує його в освітньому процесі</p>

Зміст курсу

Тема 1. Теоретичні та методологічні засади педагогіки. Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки. Етапи розвитку педагогічної науки. Джерела педагогічної науки. Основні педагогічні категорії. Система педагогічних дисциплін. Зв'язки педагогіки з іншими науками. Аксиологічні основи педагогіки

Сутність науково-педагогічного дослідження. Методологія та методика педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічного дослідження. Науково-категорійний апарат педагогічного дослідження. Послідовність етапів організації і проведення науково-педагогічного дослідження.

Людина як організм, індивід, особистість, індивідуальність. Поняття про розвиток людини. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості.

Чинники формування особистості. Спадковість і розвиток. Природні задатки як передумова розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток і формування особистості. Види середовища. Соціалізація людини.

Виховання – визначальний чинник формування особистості.

Діяльність як чинник розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості.

Вікова періодизація в педагогіці. Педагогічна характеристика учнів.

Освіта як соціокультурний феномен. Нормативно-законодавча база, що регулює систему освіти України: Концепція Нової української школи. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Поняття про систему освіти в Україні. Стратегічні завдання та пріоритетні напрями реформування освіти в Україні. Принципи побудови системи освіти. Структура системи освіти.

Академічна доброчесність. Принципи академічної доброчесності. Мотивація до роботи і навчання в ціннісно чесній академічній спільноті.

Освітнє середовище. Теорія і практика облаштування шкільних просторів — освітнього для учнів і робочого для вчителів.

Поняття і сутність цілісного освітнього процесу. Педагогічна взаємодія як сутнісна характеристика цілісного освітнього процесу. Закономірності та принципи цілісного освітнього процесу. Сучасні підходи до організації освітнього процесу

Тема 2. Теоретичні засади навчання. Дидактика як теорія освіти і навчання. Історія становлення та розвитку дидактики. Гуманістична концепція та особистісно орієнтований підхід як методологічна основа дидактики. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики на сучасному етапі розвитку педагогічної науки. Основні категорії дидактики. Система дидактичних дисциплін. Зв'язки дидактики з іншими науками (суспільними, психологічними, біологічними та ін.). Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Поняття процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини. Функції процесу навчання. Структура процесу навчання. Діяльність педагога в процесі навчання. Навчально-пізнавальна діяльність учнів.

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами процесу навчання.

Поняття закономірностей педагогічного процесу.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Характеристика принципів навчання. Правила навчання.

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти. Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти. Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах реформування школи.

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Нормативні документи, які регламентують зміст базової і повної загальної середньої освіти. Зміст освіти в зарубіжній школі.

Тема 3. Організація процесу навчання. Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами процесу навчання. Об'єктивна та суб'єктивна частина методу навчання. Функції методів навчання. Прийом як частина методу і самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

Методи стимулювання навчальної діяльності учнів.

Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Критерії вибору і поєднання методів навчання.

Поняття про засоби навчання.

Поняття форм організації навчання. Класифікація форм організації навчання. Генезис систем навчання. Урок як форма організації навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи і структура уроків. Організація навчальної діяльності учнів на уроці.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої та безпосередньої підготовки вчителя до уроку. Діяльність учителя у процесі реалізації плану уроку.

Нестандартні уроки.

Позаурочні форми організації навчання.

Моніторинг результатів навчання, його функції, принципи. Етапи моніторингу. Складові моніторингу навчання. Види, форми, методи перевірки. Оцінювання знань, умінь і навичок. Оцінювання рівня навчальних досягнень учнів. Поняття компетентності як результату засвоєння учнями змісту освіти. Підсумкове та формувальне оцінювання. Ключові знання і вміння вчителя під час оцінювання. Види оцінювання. Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання. Техніки формувального оцінювання. Критерії формувального оцінювання. Облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Тема 4. Теоретичні засади виховання. Процес виховання, його специфіка, структурні елементи, рушійні сили, внутрішні і зовнішні суперечності. Поняття про мету виховання. Ідеал всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Мета на-

ціонального виховання на сучасному етапі розвитку нашої держави. Головні завдання виховання.

Особливості організації процесу виховання в закладах загальної середньої освіти. Управління процесом виховання, його сутність. Сучасні концепції виховання.

Самовиховання, його сутність, умови, етапи, прийоми реалізації. Перевиховання, його сутність, функції, етапи, принципи реалізації.

Педагогічні закономірності виховання. Принципи виховання. Співвідношення закономірностей і принципів виховання. Характеристика основних принципів виховання Єдність і взаємозв'язок принципів виховання в педагогічному процесі.

Поняття «зміст виховання». Основні напрями змісту національного виховання..

Моральне виховання – найважливіше завдання школи й основа змісту виховання.

Поняття «розумове виховання учнів» та «розумова культура», їх специфіка і взаємодія.

Мета і сутність, завдання і зміст, основні напрями естетичного виховання учнів у шкільній практиці. Показники та рівні сформованості естетичної культури школяра.

Екологічне виховання учнів: мета і сутність, завдання і зміст, основні напрями. Показники та рівні сформованості екологічної культури школяра.

Фізичне виховання учнів. Трудове виховання і професійна орієнтація. Статеве виховання. Гендерне виховання – нагальна потреба сучасної освітньої системи. Національне виховання.

Сутність понять «метод виховання», «прийом виховання», «засоби виховання». Вибір методу та ефективність його використання. Класифікація методів виховання: методи формування свідомості; методи формування суспільної поведінки; методи стимулювання діяльності та поведінки; методи контролю й аналізу рівня вихованості. Характеристика основних груп методів виховання. Застосування методів виховання в умовах організації сучасного освітнього процесу. Форми організації процесу виховання.

Тема 5. Методичне керівництво виховним процесом у школі.

Педагогіка партнерства – основа взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. Взаємодія суб'єктів виховного процесу. Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника. Його функції і обов'язки. Організаційно-педагогічна робота класного керівника. Планування й облік роботи класного керівника. Напрями та форми роботи класного керівника. Взаємодія класного керівника з учнями, характер відносин у системі «класний керівник-клас-учень», «класний керівник-актив класу», «класний керівник-клас-учень- батьки». Виявлення ефективності виховання. Принципи превентивної педагогічної діяльності.

Сім'я – виховне середовище дитини. Види і типи сімей та особливості їх впливу на дитину. Конвенція «Про права дитини» як законодавча і моральна основа взаємин дорослих та дітей. Тенденції сімейного виховання в сучасному суспільстві. Національні традиції.

Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні про основні завдання та зміст сімейного виховання відповідно до вікових особливостей ди-

тини. Взаємозв'язок школи та сім'ї. Педагогіка партнерства. Педагогічна етика і такт у взаємовідносинах з батьками дітей. Спілкування – основний шлях взаємодії вчителя з батьками. Особливості проведення батьківських зборів. Індивідуальні зустрічі з батьками. Шляхи залучення батьків до освітнього процесу. Педагогічна просвіта батьків.

Поняття «колектив», його сутність, ознаки, функції, структура. Поняття «дитячий колектив», його особливості розвитку дитячого колективу. Стадії розвитку учнівського колективу. Розвиток внутрішньоколективних відносин як важливої умови формування морального досвіду школярів. Учніське самоврядування. Схема вивчення особистості учня та колективу.

Тема 6. Організація освітнього процесу в сучасній школі.

Сутність поняття “технології навчання”. Класифікація технологій. Принципи відбору педагогічних технологій та забезпечення педагогічного процесу. Таксономія Блума. Інтерактивна технологія навчання. Проектна технологія навчання. Технологія розвитку критичного мислення учнів.

Сутність та зміст поняття «педагогічне спілкування». Функції спілкування. Етапи педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Установка в процесі педагогічного спілкування. Конфлікт у педагогічному спілкуванні, шляхи його вирішення.

Методи навчання: Словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, ілюстрування), самостійне спостереження, опора на життєвий досвід студента, проблемного викладання.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, комбіноване опитування, письмовий і тестовий контроль, самоконтроль і самооцінка.

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування навчальних занять. Відвідування навчальних занять (лекційних і практичних занять), контрольного заходу (екзамену) є обов'язковим. За об'єктивних обставин навчання може здійснюватися в он-лайн режимі.

Політика щодо пропусків навчальних занять. У разі пропуску навчальних занять із поважних причин здобувач має право їх відпрацювати за графіком консультацій (подати конспект лекції; навчальні й контрольні завдання, передбачені тематичними планами практичних занять).

Політика щодо підготовки здобувачів до практичних занять. Підготовка до практичних занять включає: ознайомлення із силабусом і робочою програмою навчальної дисципліни, тематичними планами практичних занять; опрацювання матеріалів лекцій, підручників, посібників, монографій, законодавчих і нормативних документів та інших рекомендованих джерел; написання плану (стислого конспекту) відповідей на питання для обговорення, виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи.

Політика щодо використання телефонів та інших електронних пристроїв. Під час проведення навчальних занять електронні пристрої мають перебувати в безшумному режимі роботи. Користування електронними пристроями в цілях, не пов'язаних із навчанням, є неприпустимим.

Політика дотримання академічної доброчесності полягає в дотриманні норм «Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті»: самостійно виконувати навчальні і контрольні завдання; посилаючись на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, джерела інформації.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність

Сервісні програмні засоби загального призначення (персональний комп'ютер, загальноновживані комп'ютерні програми й операційні системи, програмні засоби для контролю і вимірювання знань, умінь і навичок здобувачів); електронні бази даних (електронні енциклопедії, підручники, посібники, довідники та словники); навчальна платформа Moodle .

Система оцінювання та вимоги: оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять. Лекційні заняття оцінюються на основі зроблених конспектів лекцій. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи. Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	
Лекційні заняття	7,5		

Практичні заняття	42,5		100
Підсумковий контроль			
Екзамен	50	50	

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	1-17	18-25	26-29	30-32	33-39	40-45	46-50
	F	FX	E	D	C	B	A
Лекційне заняття 1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 2	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 3		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 4			0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 5				0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 6				0,5	0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 7					0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 8					0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 9					0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 10					0,5	0,5	0,5
Лекційне заняття 11						0,5	0,5
Лекційне заняття 12						0,5	0,5
Лекційне заняття 13							0,5
Лекційне заняття 14							0,5
Лекційне заняття 15							0,5
Всього	1	1,5	2	3	5	6	7,5
Практичне заняття 1	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 2	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 3	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 4	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 5	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8

Практичне заняття 6	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 7	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 8	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 9	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 10	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 11	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 12	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 13	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 14	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Практичне заняття 15	1,1	1,5	1,8	1,9	2,2	2,6	2,8
Всього	16	23,5	27	29	34	39	42,5
Разом максимальна кількість набраних балів	17	25	29	32	39	45	50

Таблиця 3 Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за університетською шкалою	Оцінка ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Барбашова І. Дидактика : навч. посіб. 3-тє вид. оновл. та випр. Мелітополь : Видавничій дїм Мелітопольської мїської друкарні, 2022. 237 с. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/485> (дата звернення: 20.08.2025).
2. Барбашова І. Основи педагогїки : навч. посіб. 3-тє вид. оновл. та випр. Мелітополь : Видавничій дїм Мелітопольської мїської друкарні, 2022. 130 с. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/489> (дата звернення: 20.08.2025).
3. Барбашова І. А. Цифрова педагогїка як складник педагогїчної науки. *Цифровї технологїї у професїйній дїяльностї* : зб. матерїалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Бердянськ, 12–13.05.2023). Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 15–20. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/722> (дата звернення: 20.08.2025).
4. Гончарук Н. В., Росада Д. А., Брижак Н. Ю. Методи навчання як компонент дидактичної структури. *Наука майбутнього* : зб. наук. пр. Мукачево: МДУ, 2022. №. 2. С. 25–30. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9429/1/Teaching%20_methods_as_%20a%20_component%20_of_%20the%20_didactic%20_structure.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
5. Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогїки : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
6. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
7. Методичний путівник класного керївника Нової української школи : зб. метод. матерїалів / А. Дубяга, О. Золотар ; за заг. ред. А. Дубяги. Краматорськ : Віддїл інформаційно-видавничої дїяльностї, 2021. 44 с. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Metod_nush_3.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
8. Нова українська школа : порадник для вчителя / під заг. ред. Бібїк Н. М. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с. <https://khsakhnov-ruo.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/Poradnyk-dlia-vchytelia-NUSH.pdf> (дата звернення: 20.08.2025).
9. Осадчий І. Про освітній процес у закладах загальної середньої освіти. URL: <http://education-ua.org/ua/analytics/1321-pro-osvitnij-protses-u-zakladi-zagalnoji-serednoji-osviti> (дата звернення: 20.08.2025).
10. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / укл. Кравець Н. П. 3-є вид., випр. і допов. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 74 с. URL:

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39635/Kravets_Osnovy%20n.doslidzhen.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 20.08.2025).

11. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289. URL: <https://osvita.cv.ua/wp-content/uploads/2022/04/Dodatok-do-nakazu-MON-vid-01.04.22r.-289.pdf> (дата звернення: 20.08.2025).
12. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад : Постанова КМ України від 12.05.2022 № 433-2001-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
13. Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 19.02.2021 № 235. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 20.08.2025).
14. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 04.01.2024 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
15. Про освіту: Закон України від 06.08.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
16. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 24.03.2024 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/463-20#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
17. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.05.2021 № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
18. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : Розпорядження КМ України від 22.08.2018 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
19. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7295/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_%D0%9E%D0%9F%D0%9F_%D0%A0%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf (дата звернення 20.08.2025).

20. Сікорський П. І. Нова педагогіка : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2021. 540 с.
21. Шевчук Л. М. Індивідуальні особливості учнів як важливий аспект реалізації індивідуального й диференційованого підходів у процесі навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 2. С. 44–47. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.9>
22. Щербакова Н. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2021. 273 с.
23. Ціпан Т. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану. *Інноватика у вихованні*. 2022. Вип. 16. С. 223–232. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.498>

Додаткові

24. Глосарій новітньої педагогічної термінології / упоряд. І. О. Помазан, Т. М. Берест, О. В. Ільїна, Г. В. Купрікова. Харків : Вид-во НУА, 2021. 107 с.
25. Репозитарій БДПУ: URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/home> (дата звернення: 20.08.2025).
26. Словник термінів і понять сучасної освіти / за заг. ред. Л. М. Михайлової. Севе-родонецьк, 2020. 194 с.